

فساد، تقلب، پول شویی و وظیفه‌ی حساب‌رسان

علی امانی و غلامحسین دوانی

حسابداران رسمی

«قربانت شوم، السّاعه که در ایوان منزل با همشیره همایونی به شکستن لبه نان مشغولم، خبر رسید که شاهزاده موثق‌الدوله حاکم قم را که به جرم رشاء و ارتشاء معزول کرده بودم به توصیه عمه خانم ابقاء فرموده و سخن هزل بر زبان رانده‌اید. فرستادم او را تحت‌الحفظ به تهران بیاورند تا اعلیحضرت بدانند که اداره امور مملکت با توصیه عمه و خاله نمی‌شود».

زیاده جسارت است. تقی
«نامه امیرکبیر به ناصرالدین شاه»

بانک جهانی فساد را «سوءاستفاده از قدرت دولتی برای تامین منافع شخصی قلمداد می‌کند». این تعریف ناقص و مشمول سوءاستفاده‌کنندگان بخش خصوصی نمی‌شود در حالی که وب‌گاه شفاف‌سازی (Transparency) فساد را هرگونه سوءاستفاده‌ی سیاسی - اقتصادی می‌داند.

بخش‌های عمومی و خصوصی با یکدیگر، حاصل رفتار منفعت‌جویانه‌ی کسانی است که نمایندگی بخش دولتی یا عمومی را بر عهده داشته و از قدرت یا اختیارات دولتی برخوردارند و از این قدرت برای مقاصد شخصی، خانوادگی یا گروهی با انگیزه‌های کسب فرصت‌های سیاسی یا اقتصادی سوءاستفاده می‌کنند.

اصطلاح فساد از ریشه‌ی لاتین (Rumpare) به معنی شکستن به این معنی است که در فساد چیزی می‌شکند یا نقض می‌شود که ممکن است یک هنجار اخلاقی یا قانونی یا حتی مقررات اداری - مالی باشد.

در یک تعریف عام فساد به عنوان پدیده‌ای برخاسته از تلاقی منافع

انواع فساد

بررسی مقوله‌ی فساد در وب‌گاه شفاف‌سازی (Transparency) نشان‌دهنده‌ی دایره‌ی گسترده‌ی فساد به شرح زیر است:

۱- فساد اداری (دیوان سالاری- بوروکراسی)

۲- رشوه (Bribery) که جوهره‌ی اصلی فساد مالی نامیده می‌شود و در اشکال مختلف حق و حساب، انعام، حق‌الزحمه - کارچاق‌کنی، پول شیرینی، چای، ادای دین، حق‌السکوت و هدیه بروز می‌کند.

۳- اختلاس (Embezzlement)

برداشت یا سوءاستفاده از منابع دولتی یا عمومی توسط اشخاصی که مدیریت این منابع به آن‌ها سپرده شده است (خیانت در امانت).

۴- رانت‌جویی یا رانت‌خواری (Rent-Seeking)

استفاده از امتیازات دولتی توسط شخص یا اشخاص خاص گفته می‌شود تولید ناخالص داخلی کشور به قیمت قدرت خرید بین‌المللی رقمی معادل ۸۵۰ میلیارد دلار و به قیمت داخلی معادل ۳۶۰ میلیارد دلار می‌باشد. بخش عمده‌ای از این تفاوت توسط اشخاص یا گروه‌های خاص به غارت می‌رود که آن‌را رانت می‌نامند.

۵- حق کمیسیون که ناشی از فساد در خریدها و قراردادهای معاملاتی است.

۶- فساد سیاسی یا فساد مقامات عالی رتبه دولتی Political corruption

۷- تقلب Fraud

سازمان شفاف‌سازی که یک نهاد بین‌المللی افشاکننده‌ی فساد در کشورها از یک طرف و رتبه‌بندی این فساد از طرف دیگر می‌باشد. فساد اداری (دیوان سالاری و بوروکراسی) را شامل فساد ناشی از سیاست‌گذاری‌ها

دولت در مورد هزینه‌های ملی و عمومی رابطه مستقیمی با فساد دارد.

زمینه‌های ظهور و بروز فساد مالی

بررسی‌های جهانی که برپایه مشاهدات عینی و تحقیقات عملی استوار است نشان‌دهنده آن است که عواملی همچون: عرف‌ها و سنت‌های نادرست اداری، سطح حقوق و مزایای کارکنان دولت، ضعف نظام قضایی و نظارتی، ضعف ارکان نظارتی درون سازمانی، شفاف نبودن قوانین و مقررات، فقدان نظام مطلوب تامین اجتماعی و فقدان امنیت شغلی کارکنان در ظهور و بروز فساد مالی نقش بسیار زیادی دارند.

تدقیق در موارد پیش‌گفته نشان‌دهنده آن است که پدیده فساد یک پدیده جهان‌شمول بوده که تقلب از موارد آن به شمار می‌رود.

نگاهی به آمار میلیاردهای بزرگ جهان (که در سال ۲۰۱۰ تعداد آنها بالغ بر ۱۱,۰۰۰ نفر بوده) نشان می‌دهد که برجسته‌ترین این افراد از کشورهایی همچون چین، هندوستان و روسیه برخاسته‌اند که در فرآیند خصوصی‌سازی قرار دارند و تعمق در این مورد قابل توجه

و تصمیم‌گیری‌ها، سوءاستفاده از موقعیت Straddling Favoritisms تبعیض‌گری، تبارگماری (الیگارشی فامیلی) (Nepotism)، قوم‌گرایی (Cronyism)، پارتنری بازی (Patro-age) می‌داند.

عوامل موثر در فساد

۱- نقش دولت و ابزارهای حکومتی، هر چه این نقش بیشتر و ابزارهای حکومتی ناشفاف و ناروشن باشند درجه فساد بیشتر خواهد شد.

۲- دستگاه قضائی و نظارتی، هر چه این نهاد مستقل‌تر از دولت و متکی به قضات مستقل و کارآمد و شجاع باشد درجه فساد کمتر خواهد بود.

۳- ویژگی‌های خاص فرهنگی - اجتماعی هر کشور دارای نقشی پراهمیت در درجه فساد می‌باشد.

۴- ویژگی‌های خاص نظام مالیاتی، هر چقدر نظام مالیاتی کارآمد و روشهای مالیات‌ستانی مدرن و مکانیزه و مبتنی بر عدالت مالیاتی باشد درجه فساد کمتر خواهد بود.

۵- سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های

است! که مثلاً دختر خانمی ۲۵ ساله اهل چین که ۵ سال از عمر مبارکش را نیز در دانشگاه‌های امریکا مشغول تدریس بوده یک شبه ره صد ساله رفته و به باشگاه میلیاردرها وارد شده!! اما عقل حکم می‌کند که جمع‌بندی کنیم پدر ایشان احتمالاً از اعضای برجسته دولت چین محسوب و ثروت انتقالی پدر به نام دخترخانم در خارج و داخل چین ثبت شده و الی آخر.

تقلب چیست؟

تقلب فریبکاری عمدی است که به دو شکل دروغگویی و گول‌زنی در می‌آید (نشریه ۱۸۸ سازمان حسابرسی). استانداردهای حسابرسی در بخش ۲۴ تقلب را «هرگونه اقدام عمدی یا فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث برای بهره‌مندی از مزایای غیرقانونی می‌داند». در واقع متقلبان «قلب ماهیت می‌کنند» و قضایا را وارونه می‌نمایند. تقلب از مصادیق مهم فساد است که عمدتاً کاربرد مالی دارد اگر چه در مفاهیم سیاسی نیز تقلب کاربرد فراوان دارد که نمونه بارز

آن تقلب در انتخابات ایالت فلوریدای امریکا، انتخابات افغانستان و بوده است.

تقلب، سرقت و اختلاس عموماً در یک فرآیند صورت می‌گیرند که انگیزه اصلی عاملان آن برآورد نیازهای مالی می‌باشد با این تفاوت که تقلب عموماً با تبانی یعنی مشارکت چند نفر در این عمل دلالت دارد. در جهان پیچیده کنونی که حجم مبادلات پولی روزانه آن بالغ بر ۳/۸ هزار میلیارد دلار و حجم بازارهای سرمایه در اکتبر سال ۲۰۱۰ معادل ۵۲,۶۹۹ هزار میلیارد دلار که سهم بازار سرمایه آمریکا از این رقم ۳۰,۸۲۹ هزار میلیارد بوده است. گستره تقلب به وسعت جهان سرمایه‌داری که حجم تقلب سال ۲۰۰۹ معادل ۲/۹ هزار میلیارد دلار و متوسط تقلب در شرکتها برابر ۱۶۰,۰۰۰ دلار گزارش شده (گزارش سالانه انجمن بازرسان تقلب سال ۲۰۱۰) که انگیزه‌های انجام آن با توجه به سقوط اخلاق و از خود بیگانگی انسان‌ها در فرآیند فقر و ماشین‌ساز قابل تبیین می‌باشد. در واقع نظام ناعادلانه سرمایه جهانی در فرآیند جهانی شدن

globalization تمهیدات فراوانی را جهت انجام امر فساد بطور اعم و تقلب بطور خاص در مفاهیم گسترده فراهم می‌سازد.

به طوری که همان‌هایی که کارآفرین، مبدع و ناجی بازار تلقی می‌شوند یکباره به عنوان متقلبان بزرگ دستگیر و افشا می‌شوند. نمونه بارز این افراد کنت‌لی (رئیس هیات مدیره شرکت انرون) و آقای برنارد مدوف (رئیس سابق نزدک و مدیرعامل شرکت سرمایه‌گذاری مدوف) و یا آقای در ایران بودند که یکی از روزنامه‌های اقتصادی ایشان را در چند سال پیش به عنوان کارآفرین بزرگ کشور معرفی کردند و بعدها به حکم مراجع قضائی و پس از شکایت سازمان بورس محکوم شد! مصداق واقعی تقلب بویژه در بازار سرمایه ایران که متأسفانه طی سنوات گذشته و فعلی با مسامحه مقام ناظر بازار صورت گرفته "Stock Watering" یا رقیق کردن سهام (صدور و فروش بی‌رویه سهام اضافی به زیان سهامداران قبلی) و یا افزایش سرمایه از محل سودهای واهی میباشد که متأسفانه برخی حسابرسان از چند و چون این بازی بی اطلاع و مقلوب فریب ترفند مدیران و مشاوران آگاه آنها می‌شوند.

این بازی مشابه ترفند کلاه به کلاه "Lapping" و ارائه وثایق جعلی "Collateral Forgery" یا وثایق دروغین "False Collateral" در قبال تسهیلات استثمالی بوده که بویژه در بانکها جریان دارد که احتمالاً اظهارات رئیس کل بانک مرکزی، دادستان کل کشور و رئیس سازمان بازرسی کل کشور پیرامون سوخت یا مشکوک‌الوصول بودن بخش قابل توجهی از مطالبات مجموعه بانکی علی‌رغم برخورد حسابرسان بانکهای مذکور در گزارشات حسابرسی شان در همین زمینه قابل تأمل است!!

کمیته‌ی سازمان‌های حامی مالی کمیسیون تردوی مطالعه‌ای با عنوان گزارشگری مالی متقلبانه-۲۰۰۷-۱۹۹۸ را اخیراً منتشر کرده و در این مطالعه ۳۴۷ مورد تقلب حسابداری بررسی شده است که توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار در این دوره‌ی ده ساله رسیدگی شده‌اند، این مطالعه تحلیل عمیقی از ماهیت، اندازه و ویژگی‌های تقلب‌های حسابداری ارائه می‌کند و موجب آگاهی از موضوعات نوین و مستمر ضروری و مبرم می‌شود. بیشتر تقلب‌های بررسی شده قبل از قانون ساربنز آکسلی به وقوع پیوسته‌اند در حالی که بعد از قانون ساربنز نیز تقلبات گسترده و ویرانگری منجمله ماجرای شرکت مدوف و موسسات اعتباری به وقوع پیوسته است.

برخی از مهم‌ترین یافته‌های این مطالعه عبارت‌اند از:

- تقلب مالی بر شرکت‌ها در اندازه‌های مختلف اثر می‌گذارد، شرکت‌هایی که در آنها تقلب مالی رخ داده است به طور متوسط دارایی و درآمد کمتر از یکصد میلیون دلار داشته‌اند.

- میانگین تقلب ۱۲٫۱ میلیون دلار بوده در حالیکه در بیش از سی مورد تقلب کژنمایی/ دستبرد پانصد میلیون دلار یا بیشتر بوده است.

- کمیسیون بورس اوراق بهادار عنوان کرده است که مدیران اجرایی ارشد و/ یا مدیران مالی ارشد در ۸۹ درصد از تقلب‌ها نقش داشته‌اند. در این دو سال اجرای بررسی کمیسیون بورس اوراق بهادار، تقریباً بیست درصد مدیران اجرایی ارشد یا مدیران مالی ارشد متهم شده‌اند. بالغ بر شصت درصد متهمین محکوم شده‌اند. بالغ بر هشتاد درصد مدیران اجرایی ارشد یا مدیران مالی ارشد، شرکت را قبل از پایان دو سال کار ترک کرده‌اند.

- در ۴۷ درصد موارد، کمیسیون

- بسیاری از ویژگی‌های متداول رؤیت شده‌ی کمیته‌ی حسابرسی و هیأت‌مدیره مثل اندازه، تکرار جلسات، و تجربه بین شرکت‌های درگیر تقلب با سایر شرکت‌ها تفاوت معنی‌داری ندارند.

- در تمام شرکت‌های تقلب‌شده، در آخرین مجموعه‌ی صورت‌های مالی تحریف شده‌ی متقلبانه، اظهار نظر حسابرسی مقبول دریافت کرده بودند. اما، گزارش حسابرسی مقبول شرکت‌های تقلب‌دیده در مقایسه با سایر شرکت‌ها (۳۶ درصد) با احتمال بیشتری (۵۶ درصد) در برگیرنده‌ی بندهای توضیحی اضافی است. برای نمونه گزارش حسابرسی بانک لهمان برادرزکه سه ماه قبل از اعلام ورشکستگی توسط یکی از چهار موسسه حسابرسی بزرگ جهان صادر شده مقبول و بدون هیچ بند تاکید بوده است!! -بیچاره آرتور آندرسون- در حال حاضر پرونده این موسسه حسابرسی در این مورد هنوز در جریان می‌باشد.

- بیست و شش درصد شرکت‌های تقلب شده (در مقایسه با نرخ ۱۲ درصد

بورس اوراق بهادار یک یا چند نفر را از تصدی به عنوان مدیر یا رئیس یک شرکت سهامی عام محروم کرده و در ۶۵ درصد موارد جریمه‌ی شخصی در نظر گرفته شده و در ۴۳ درصد موارد اخراج صورت گرفته است.

- میانگین دوره‌ی کشف تقلب به ۳۱٫۴ ماه افزایش یافته است (میانگین ۲۴ ماه).

- دو روش متداول که اغلب برای تحریف صورت‌های مالی به کار برده می‌شود عبارت‌اند از شناسایی نامناسب درآمد.

(Overstatement of Revenue)

(۶۱ درصد موارد) و بیش‌نمایی دارایی‌ها از طریق بیش‌ارزیابی دارایی‌های موجود (Assets Overstatement) یا سرمایه‌ای کردن هزینه‌ها (۵۱ درصد).

در ۳۱ درصد موارد، کم‌نمایی هزینه‌ها و بدهی‌ها (Understatement of costs and Liabilities) اتفاق افتاده که همه این موارد به منظور سودآورنشان دادن شرکت و تاثیر گذاری بر قیمت سهام بوده است (دقیقاً مشابه سنوات ۱۳۸۱-۱۳۸۳ در بازار سرمایه ایران) است.

سایر مؤسسه‌ها) در طول دوره‌ی بررسی، دچار ورشکستگی شده‌اند، از بورس حسابرس خود را عوض کرده‌اند. (باتغییر حسابرسان مجموعه بانک‌های خصوصی ایران طی سنوات ۱۳۸۵-۱۳۸۴ مقایسه کنید) - شرکت‌های تقلب‌دیده اغلب نگرانندگان مویید این امر بوده که برخی فارغ از تحقیق فوق، بررسی سرمایه را که طی سنوات ۲۰۱۰-۱۹۸۰ کرده‌اند. نمایه یک تقلبات بزرگ بازارهای سرمایه را که طی سنوات ۲۰۱۰-۱۹۸۰ کشف شده نمایش می‌دهد.

نمایه یک- تقلبات مالی مشهور در جهان ۲۰۱۰-۱۹۸۰

نام شرکت	سال	نام مؤسسه حسابرسی	کشور	موضوع تقلب
Nugan Hand bank	۱۹۸۰	PWC	Australia	Fraud & Money Laundry
ZZZZ Best	۱۹۸۶	Ernest & Winey	US	Ponzi scheme
Barlow Clowes	۱۹۸۸	Deloitte	UK	false accounting
Mini Scribe	۱۹۸۹	Coopers & Lybrand	US	Cooking account & Falsify
Polly Peck	۱۹۹۰	BDO	UK	Fraud
Bank of Credit and Commerce International	۱۹۹۱	PWC	UK	fraud allegations
Northern Rock *	۱۹۹۲	PWC(1992)-KPMG(2007)	UK	Fraud
Clear stream	۱۹۹۲	AA	Luxembourg	Embezzlement
Phar-Mor	۱۹۹۲	Coopers & Lybrand	US	bankruptcy
Informix	۱۹۹۶	E & Y	US	Puffing revenue
Cendant	۱۹۹۸	E & Y	US	Fake revenue
Waste Management, Inc	۱۹۹۹	AA	US	Financial misstatements
Micro Strategy	۲۰۰۰	PWC	US	Revenue Recognition Fraud
Unify Corporation	۲۰۰۰	KPMG	US	financial accounting frauds
Computer Associates	۲۰۰۰	KPMG	US	Financial fraud/cooking account
Xerox	۲۰۰۰	KPMG	US	Falsifying financial results
One. Tel	۲۰۰۱	E & Y	Australia	Falsifying financial
Enron	۲۰۰۱	AA	US	Fraud/Money laundry/Embezzlement/opinion shopping/Securities Fraud
Adelphia	۲۰۰۲	Deloitte	US	wire fraud / bank fraud
AOL	۲۰۰۲	E & Y	US	Inflated sales
Bristol-Myers Squibb	۲۰۰۲	PWC	US	Inflated revenues
CMS Energy	۲۰۰۲	AA	US	Round trip trades
Duke Energy	۲۰۰۲	Deloitte	US	Round trip trades
Dynegy	۲۰۰۲	AA	US	Round trip trades
El Paso Corporation	۲۰۰۲	Deloitte	US	Round trip trades
Freddie Mac	۲۰۰۲	PricewaterhouseCoopers	US	Understated earnings
Global Crossing	۲۰۰۲	AA	Bermuda	Network capacity swaps to inflate revenues
Halliburton	۲۰۰۲	AA	US	Improper booking of cost overruns
Homestore.com	۲۰۰۲	AA	US	Improper booking of cost overruns
ImClone Systems	۲۰۰۲	KPMG	US	Insider trading/bank fraud

نام شرکت	سال	نام موسسه حسابرسی	کشور	موضوع تقلب
Kmart	۲۰۰۲	PricewaterhouseCoopers	US	Misleading accounting practices
Merck & Co.	۲۰۰۲	PricewaterhouseCoopers	US	Recorded co-payments that were not collected
Merrill Lynch	۲۰۰۲	Deloitte	US	Conflict of interest
Mirant	۲۰۰۲	AA	US	Overstated assets and liabilities
Nicor	۲۰۰۲	KPMG	US	Overstated assets and liabilities
Peregrine Systems	۲۰۰۲	KPMG	US	Overstated sales
Qwest Communications	۲۰۰۲		US	Inflated revenues
Reliant Energy	۲۰۰۲	Deloitte	US	Round trip trades
Sunbeam	۲۰۰۲	AA	US	
Tyco International	۲۰۰۲	PricewaterhouseCoopers	Bermuda	Improper accounting, Dennis Kozlowski
WorldCom	۲۰۰۲	AA	US	Overstated cash flows,
Royal Ahold	۲۰۰۳	Deloitte	Netherlands	Inflating promotional allowances
Parmalat	۲۰۰۳	Grant Thornton	Italy	Falsified accounting documents,
HealthSouth Corporation	۲۰۰۳	E&Y	US	Richard M. Scrushy
Nortel	۲۰۰۳	Deloitte	Canada	Distributed ill advised corporate bonuses to top 43 managers
Chiquita Brands International	۲۰۰۴		US	Illegal payments
ALG	۲۰۰۴	PWC	US	Accounting of structured financial deals
Lernout & Hauspie	۲۰۰۴	KPMG	Belgium	fraudulent schemes
Bernard L. Madoff Investment Securities LLC	۲۰۰۸	F&H	US	Massive Ponzi scheme
Anglo Irish Bank	۲۰۰۸	E&Y	Ireland	hidden loans controversy
Satyam Computer Services	۲۰۰۹	PWC	India	Falsified accounts/False information
Lehman Brothers	۲۰۱۰	E&Y	US	Failure to disclose Repo 105 transactions to investors

شهروندان را مورد تعرض قرار می‌دهد (مسئولیت اجتماعی حساب‌سازان). و سرانجام فساد مالی می‌تواند استقلال حساب‌سازان را نیز مورد تعرض قرار دهد و یا در صدد خرید اظهار نظر حساب‌سازان برآیند (Opinion shopping). به‌طور مشخص زمانی که روسای بانک مرکزی و سازمان بازرسی کل کشور مطالبات معوق را رقمی بین سی الی چهل میلیارد دلار اعلام می‌نمایند (مجموع سرمایه بانک‌های کشور رقمی معادل بیست میلیارد دلار بوده)، اما در

(حسابرسی مالی).
 • فساد مالی باعث خواهد شد که عملکرد مدیران و شرکت‌ها به‌درستی ارزیابی نشوند (حسابرسی عملکرد).
 • فساد مالی باعث خواهد شد که درآمد مشمول مالیات اشخاص به‌درستی مشخص نگردد (حسابرسی مالیاتی)
 • فساد مالی باعث خواهد شد که حقوق برخی سهام‌داران به نفع برخی سهام‌داران دیگر ضایع شود (وظایف بازرس قانونی).
 • فساد مالی برخی حقوق اجتماعی

آثار فساد از دیدگاه حساب‌سازان
 به‌رغم آن‌که پول‌شویی ممکن است صورت‌های مالی را تحت الشعاع خود قرار ندهد اما تجارب جهانی نشان می‌دهد که:
 • هرگونه فساد مالی به نوعی صورت‌های مالی را تحت الشعاع قرار خواهد داد.
 • فساد مالی برخلاف پول‌شویی که ممکن است در صورت‌های مالی موثر نباشد یکی از اقلام ترازنامه یا سود و زیان را تحت تاثیر قرار خواهد داد

گزارشات حسابرسی این بانک‌ها تاکید خاصی بر این موضوع مشاهده نگردد، این احتمال شدت خواهد گرفت که حساب‌برسان درحوزه فساد مالی ناتوان عمل کرده‌اند!

سازمان شفاف‌سازی جهانی پس از چندین سال مطالعه و تحقیق پیرامون مقوله کلی فساد به فرمول زیر دست یافته است که اعتقاد دارد:

$$C = M + D + A$$

C = Corruption

M = Monopoly

D = Despotism

A = Accountability

بدین معنی که هر چقدر درجه اقتصاد انحصاری و دولتی بالا و میزان پاسخگویی و حساب‌دهی در کشور یا بنگاه اقتصادی پائین باشد، درجه فساد بیشتر خواهد بود.

پول‌شویی چیست؟

سوابق نشان می‌دهد اولین مقاله مستند پول‌شویی در ایران در مجله ترجمان اقتصادی شماره (۷) مورخ ۱۳۷۸/۴/۱۰ چاپ شده و مقاله مستند تحقیقی بعدی توسط سازمان بورس اوراق بهادار در همان سال به چاپ رسید و سپس جامعه حسابداران رسمی در سال ۱۳۸۲ در یک همایش سراسری به معرفی این مقوله پرداخت. متأسفانه همانطوری که در کشور ما مرسوم شده که زحمات افراد را دیگران مصادره می‌کنند بعدها هیچ کس از این دو مقاله و تدوین‌کنندگان آن که مقوله پول‌شویی را در ایران معرفی کردند یادی نکرد اما مقاله پول‌شویی بورس را بسیاری افراد رونویسی کردند و بنام خود چاپ کردند بطوری که یکی از همین محققین که کمترین زحمت را بخرج داده در تالیف کتابی که به همین نام منتشر کرده "آل کاپون" را "یکی از متمولین امریکا" معرفی کرده غافل از

توسط مافیا در ایالات متحده دارد. باندهای جنایتکارانه، مبالغ عظیمی حاصل از فحشا، قمار، قاچاق مواد الکلی و اخاذی به دست می‌آوردند و نیاز به منابعی داشتند که درآمدهای خود را مشروع جلوه دهند.

یکی از شیوه‌هایی که آنها می‌توانستند به این هدف خود نایل شوند، خریداری تجارت‌خانه‌های مشروع خارجی و ادغام منافع غیرقانونی خود با درآمدهای قانونی‌ای بود که از این تجارت‌خانه‌ها به دست می‌آوردند. خشک‌شویی‌ها توسط این باندها انتخاب شدند به دلیل این که بدین وسیله، منافع غیرقابل تردیدی از این راه به دست می‌آوردند.

شاید علت انتخاب عنوان «تطهیر» یا «شست و شوی» از همین جا نشأت گرفته است؛ یعنی این واژه از دهه‌های بیست و سی قرن بیستم در آمریکا

آنکه آل کاپون کانگستر رهبر مافیا بوده است!! بررسی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که مقوله پول‌شویی در ایران از واپسین سالهای پایان جنگ تحمیلی شروع شده و تاکنون تداوم دارد اما سازمان‌های مبارزه با پول‌شویی ایران را در زمره کشورهای مشکوک به پول‌شویی نام می‌برند این در حالی است که حجم پول‌شویی در آمریکا، انگلستان و سویس بسیار بیش از کشورهای نظیر ایران می‌باشد!

تطهیر پول «به عنوان یک جنایت» دو دهه سابقه دارد و عملاً از دهه ۱۹۸۰ و اساساً در مورد قاچاق دارو جلب توجه نمود اما شواهد بسیاری موبد آن است که سابقه تطهیر پول، بسیار بیشتر از این است.

گفته می‌شود که اصطلاح «تطهیر پول» ریشه در مالکیت خشک‌شویی‌ها

به خانه‌هایی که مافیا آنها را از پول نامشروع حاصل از قمار، قاچاق، فحشا و نظایر آنها خریداری کرده بود و پول کثیف را به داخل آنها تزریق می‌نمود، اطلاق می‌شد.

بر اساس یک نظر دیگر، علت انتخاب واژه «پول‌شویی» یا «تطهیر پول» برای این عمل، آن است که این روند، مثل یک شست و شوی خانه یا ماشین لباس‌شویی که چرک و کثافت را از لباسها جدا می‌کند، عمل کرده، با جدا کردن کثافات ناشی از جرم از پول، یا هر مال دیگر ناشی از جرم، آن را پاک می‌سازد.

گفته می‌شود اصطلاح پول‌شویی برای نخستین بار در جریان رسوایی انتخاباتی دوره نیکسون در پرونده موسوم به «واترگیت» به‌کار رفته اما به‌صورت مستند این اصطلاح در فرآیند

یک پرونده دادگاهی در سال ۱۹۸۲ در آمریکا مطرح شد و ابعاد بین‌المللی به‌خود گرفت. اما سوابق امر حکایت از آن دارد که دولت‌ها از دهه ۱۹۸۰ به فکر خطر تطهیر پول و مبارزه با آن افتادند و به این نتیجه رسیدند که سازمان‌های جنایتکارانه از طریق منافع عظیمی که از قاچاق داروها تحصیل می‌کنند، اقتصاد را تخریب نموده، سیستم اقتصادی را فاسد می‌کنند.

پول‌شویی در کلی‌ترین تعریف خود عبارت از «هر نوع عمل یا اقدام به عمل برای مخفی کردن یا تغییر ظاهر عواید نامشروع حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به طوری که چنان وانمود شود که این عواید از منابع قانونی سرچشمه گرفته‌اند. واژه پول‌شویی برای تبیین و تعریف فرآیندی بکار میرود که در آن پول غیرقانونی یا پول کثیف یا پول سیاه

که از فعالیت‌های مجرمانه نظیر قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه، قاچاق انسان، رشوه و اخاذی و کلاهبرداری و هرگونه فساد مالی حاصل می‌شود در چرخه‌ای از فعالیت‌ها و معاملات با وارد شدن در یک یا چند مرحله شسته شده و به پول قانونی و تمیز تبدیل می‌شوند. در واقع با این عمل پول‌شویان و منابع کثیف درآمدی آنها تطهیر می‌شوند.» با چنین تعریفی شاید بتوان مصادیق زیادی از این تعریف را روزمره در ایران مشاهده کرد. لازم است توجه کنیم که در سال ۱۳۸۰، گردش مالی سپرده‌گذاری خصوصی در صندوقهای قرض‌الحسنه استان خراسان دو برابر گردش مالی سپرده‌گذاری خصوصی در نظام بانکی استان مزبور بوده و حجم دارائی و گردش عملیاتی این صندوق‌ها نزدیک ۵/۲ برابر دارائی‌های بانک صادرات با بیش از ۶۰ سال سابقه می‌باشد. (منبع: کتاب پول‌شویی در اسناد بین‌المللی و حقوق ایران).

تدابیر و اقدامات صورت گرفته مبنی بر جلوگیری از پول‌شویی

پول‌شویی که از آن به «شریان خون تجارت جهانی مواد مخدر» تعبیر می‌شود چنان پیچیده است که تمهیدات متداول نتوانسته از شیوه‌هایی که امروز در این فرآیند بکار می‌رود جلوگیری کند. به خصوص ردیابی موارد «پول‌شویی مدرن در فضای سایبر» که به نقل و انتقال فیزیکی نیاز ندارد، به‌طور جدی بغرنج است؛ از طرفی جهانی شدن موجی است که به سرعت مرزها، «به ویژه حوزه‌ی اقتصاد» را در هم نوردیده و لازمه‌ی جهانی شدن اقتصاد به حد اقل رسیدن کنترل در تجارت است. علاوه بر آن بهره‌گیری قاچاقچیان از افراد ماهر و حرفه‌ای به متخصصین بانکی و وکلای مبرز در پول‌شویی، بر پیچیدگی

و مشکل تر شدن کشف موارد پول شویی افزوده است.

اکنون بیش از یکصد و چهل کشور جهان قانون مبارزه با پول شویی دارند و کشورهای که هنوز در قانون مجازات آنها پول شویی جرم مستقل تعریف نشده، با پول شویی، با استفاده از قوانینی که بطور ضمنی به پول شویی توأم با جرایم دیگر اشاره دارد مبارزه می کنند، ولی در عین حال سالانه بیش از ۲/۴ هزار میلیارد

زیرا اگر درآمد حاصل از آن مصادره شود تمام فعالیت های قاچاقچی بی نتیجه می ماند و او را از ادامه این فعالیت باز می دارد.

مبارزه با انتقال و اختفای پول حاصل از جرم، در ماه جون ۱۹۸۰ به وسیله ی کمیته ی وزیران شورای اروپا به دول عضو توصیه شد و اصطلاح پول شویی در فرآیند قاچاق مواد مخدر با تصویب کنوانسیون بین المللی مبارزه با قاچاق مواد مخدر و روانگردان در سال ۱۹۸۸،

• دستورالعمل اتحادیه اروپا (۱۹۹۱)؛

• قطعنامه سازمان بین المللی کمیسیون اوراق بهادار (۱۹۹۲)؛

• اعلامیه کنفرانس بین المللی کومایور در ایتالیا (۱۹۹۴)؛

بیانیه مبارزه با شست و شوی پول اجلاس ویژه ی مواد مخدر ملل متحد در سال ۱۹۹۸ پیگیری شد و در کنوانسیون پالمو، که در سال ۲۰۰۰ به امضای یکصد و چهل و هفت دولت رسید، و ۲۸ بیست و هشت کشور آن را تصویب کرده اند، بطور قاطع و عام بصورتی «جهان شمول» بر جرم بودن آن تاکید شد.

در سال ۱۹۸۹ روسای هفت کشور عمده صنعتی معروف به G-7 برای نخستین بار، شست و شوی پول آلوده را رسماً یکی از مسایل حاد دنیا شناختند و به اتفاق به منظور هماهنگی چندملیتی برخورد به این بحران، سازمانی به نام «نیروی کاری عملیات مالی» تشکیل دادند که عضویت در این سازمان برای سایر کشور نیز امکانپذیر بوده به طوری که در حال حاضر همه ی کشورهای عضو اتحادیه DCEO به انضمام هنگ کنگ، سنگاپور و شورای همکاری خلیج فارس و کمیسیون اروپا عضویت آنرا دارند. تمامی اعضای طرح یاد شده، چهل نوع تدابیر مشخص را برای ممانعت از عملیات شویندگان پول آلوده امضاً کرده اند و همچنان تلاش های بازدارنده ای در سطوح کشوری، منطقه و جهان برای مبارزه با پول شویی صورت گرفته و ادامه دارد. مهمترین این اقدامات عبارتند از:

- در امریکا در سال ۱۹۸۶ قانون ضد پول شویی تصویب و به اجرا گذاشته شد.
- در انگلستان «قانون جرایم راجع به قاچاق مواد مخدر» در سال ۱۹۸۶ تصویب و از اول ۱۹۸۹ لازم الاجرا

که در آن تدابیری برای ضبط اموال حاصل از قاچاق مواد مخدر اتخاذ شده، به صورت جهانی در سیاست جنایی و حقوق جزای کشورها مطرح گردید و در موارد دیگر از جمله:

- اعلامیه کمیته ی بال (دسامبر ۱۹۸۸)؛
- کمیته مبارزه با پول شویی (۱۹۸۹)؛
- منشور اتحادیه اروپا (۱۹۹۰)؛

دلار در جهان پول شویی می شود. در سه دهه پیش آنچه فکر مامورین مبارزه با قاچاق مواد مخدر را معشوش می کرد، جاسازی مواد مخدر بود ولی اکنون علاوه بر جاسازی، که در آغاز یک پروسه قاچاق مواد مخدر اهمیت دارد، مشکلی که در پایان معاملات قاچاق مواد مخدر باعث دلمشغولی شده است عقیم ماندن این مرحله نهایی در بازدارندگی از قاچاق مواد مخدر فوق العاده مهم است.

گردید و «مقرراتی راجع به پول شویی» از اوایل ۱۹۹۴ به اجرا درآمد.

• در اسکاتلند «قانون درآمدهای ناشی از جرم» در سال ۱۹۹۵ تصویب شد.

• دولت ژاپن در سال ۱۹۹۱ قانون قاچاق مواد مخدر را تصویب که بر اساس آن پول شویی را جرم شناختند.

• در سال ۱۹۹۸ کارشناسان چهل کشور در فرانسه با یکدیگر ملاقات کردند تا تدابیری را برای ممانعت از پول شویی در روسیه و اروپای شرقی اتخاذ کنند.

• نمایندگان یکصد و چهل کشور در ایتالیا با یکدیگر ملاقات کردند تا استراتژی واحدی را با جرایم سازمان یافته فراملی در پیش گیرند.

• نمایندگان یکصد و هشتاد کشور در مصر با یکدیگر ملاقات کردند تا یک جبهه‌ی جهانی برای مبارزه با جرایم سازمان یافته تشکیل دهند.

• وکلای داگستری آمریکا در واشنگتن باهم ملاقات کردند تا مسئولیت خود را در قبال پول آلوده بررسی کنند.

• گردهمایی وزرای بیست و پنج کشور در آرژانتین و تعهد آنان در مبارزه با پول شویی

• شش صد تن از کارشناسان حقوق بین‌المللی در انگلستان با یکدیگر ملاقات کردند تا پیشنهادهایی درباره تسهیل مقررات رازداری بانک‌ها ارائه کنند.

• کنفرانس بین‌المللی مواد مخدر در مادرید اسپانیا، که نمایندگان بیش از ۹۰ کشور جهان در ماه مه ۲۰۰۷، در رابطه با

روش جدید تجارت مواد مخدر از طریق اینترنت هشدار داده و اعلام داشتند که در حال حاضر می‌توان از طریق اینترنت مواد کمیاب حاوی کوکائین را مانند کتاب یا نوار موسیقی با کارت اعتباری خریداری کرد.

• موافقتنامه پاریس در سال ۲۰۰۳ به منظور کنترل قاچاق مواد مخدر

و کاهش تقاضای مصرف‌کنندگان که در پایتخت فرانسه تشکیل گردید.

• نشست بین‌المللی مبارزه با مواد مخدر مورخ سی‌ام اکتبر ۲۰۰۷ در کابل پایتخت افغانستان با شرکت نمایندگان ۵۶ کشور عضو موافقتنامه پاریس

متأسفانه باید اذعان داشت به علت ادغام سرمایه جنایی با سرمایه داری جهانی علیرغم اقدامات بازدارنده فوق، جلوگیری از فرایند پول شویی در هیچ

آن شدند!

گزارش‌های جدید مقدار پولی را که در جهان پول شویی می‌شود سالانه بالغ بر ۲/۴ تریلیون دلار اعلام داشته است. مقداری پول آلوده که از قاچاق مواد مخدر در دنیا در گردش می‌باشد به قدری زیاد است که سبب به وجود آمدن اقتصاد دوم «اقتصاد زیر زمینی» شده و همانطور که در جهان اقتصاد، دلار نفتی، وجود دارد، باید گفت «دلار مواد مخدر»

هم به‌طور غیررسمی موجود است. طبق مفاد ماده دو قانون مبارزه با پول شویی جمهوری اسلامی ایران مصوب مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۱، جرم پول شویی عبارت است از:

«تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی، با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.»

کشوری در حد مطلوب موفقیت نداشته بطوریکه آنتونیوماریا کاستا مسئول اداره مبارزه با مواد مخدر و جنایت سازمان ملل متحد در دسامبر سال ۲۰۰۹ اظهار داشته «متأسفانه من شواهد زیادی در دست دارم که نشان می‌دهد سازمان‌های جنائی توانستند در دوره‌ی بحران مالی اخیر رقمی حدود ۳۵۲ میلیارد دلار وارد شبکه بانکی جهانی نمایند و بانک‌ها به دلیل نیازمندی به منابع مالی پذیرای

بطور کلی پول‌شویی فرایندی است که طی آن پول کثیف، غیرقانونی و نامشروع در چرخه‌ای از مبادلات گذارده می‌شود، به طوری که پس از خروج از این چرخه، قانونی و تمیز جلوه می‌نماید. به عبارت دیگر منبع سرمایه‌های حاصله که از راه‌های غیرقانونی (قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان، قاچاق انسان و اعضای بدن انسان، دزدی، رباخواری، رشوه و فساد، فرار از مالیات، تروریسم) به دست آمده‌اند با استفاده از ترفند مبادلات و انتقالات پیاپی، چنان مخفی نگاه داشته می‌شود که کاملاً قانونی به نظر می‌رسد.

به عنوان مثال فردی که وجوه غیرقانونی و غیرمشروع در اختیار دارد برای گم کردن و پنهان ساختن منشاء اصلی ارتکاب جرم اقداماتی می‌کند؛ از جمله تبدیل این وجوه به سپرده‌های سرمایه‌گذاری به نام خود و یا دیگران، نگهداری در انواع حساب‌های خود نزد بانک، صدور حواله به نام خود یا دیگران، خرید اوراق مشارکت و سهام و اوراق بهادار و یا اموال منقول و

غیرمنقول به نام خود و یا دیگران، تبدیل تعهدات بانکی، به نحوی که شناخت و تعقیب کیفری مرتکب جرم سخت و یا ناممکن می‌گردد. این اعمال و مصادیق آن را «پول‌شویی» می‌نامند.

به موجب مقررات مبارزه با پول‌شویی، بانک‌ها مکلفند برای جلوگیری از این رویه ناپسند و مقابله با آن تدابیر لازم را اتخاذ نمایند. نمونه این تدابیر ممنوعیت نقل و انتقال وجه نقد بیش از ده هزار دلار در امریکای شمالی و پانزده هزار یورو در بانک‌های اروپا می‌باشد.

فرآیند قانون گذاری بر علیه پول‌شویی در ایران

اگر چه قانون مبارزه با پول‌شویی در ایران در سال ۱۳۸۶ تصویب گردیده اما تدقیق در قانون و مقررات کشور که در نمایه ذیل ارائه شده نشان دهنده وجود مستندات خاصی بوده که می‌توانسته درنبرد بر علیه پول‌شویی مورد استفاده قرار گیرد.

جرایم منشأ پول‌شویی در ایران

عبارتند از:

تحقیقات منتشر شده جرایم منشأ پول‌شویی در ایران را شامل قاچاق مواد مخدر و مشروبات الکلی، قاچاق کالا، فرار مالیاتی، معاملات متکی به اطلاعات درونی یا محرمانه، اخذی، ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، سرقت، آدم‌ربایی، قتل و جنایت، قمار، ربا و فحشا می‌داند و حجم عملیات پول‌شویی را در مجموع معادل یازده میلیارد دلار بیان می‌کند. نمایه ۳ شیوه‌های پول‌شویی در ایران را نمایش می‌دهد.

مسئولیت عملکردی حساب‌برسان در حوزه فساد بطور اعم و تقلب و پول‌شویی بطور اخص در چارچوب مسئولیت‌های حرفه‌ای شامل اشتباهات (Errors)، تخلفات (Irregularities)، تعهد (Scanter)، سهل‌انگاری (Negligence) و تقلب (Fraud) از یکطرف و محدوده مسئولیت‌های قانونی در چارچوب قانون تجارت (مواد ۱۵۶ تا ۱۴۴) و مواد (۱۱۷ تا ۱۲۹)، قانون بازار سرمایه، قانون محاسبات عمومی (ماده ۱۳۲)

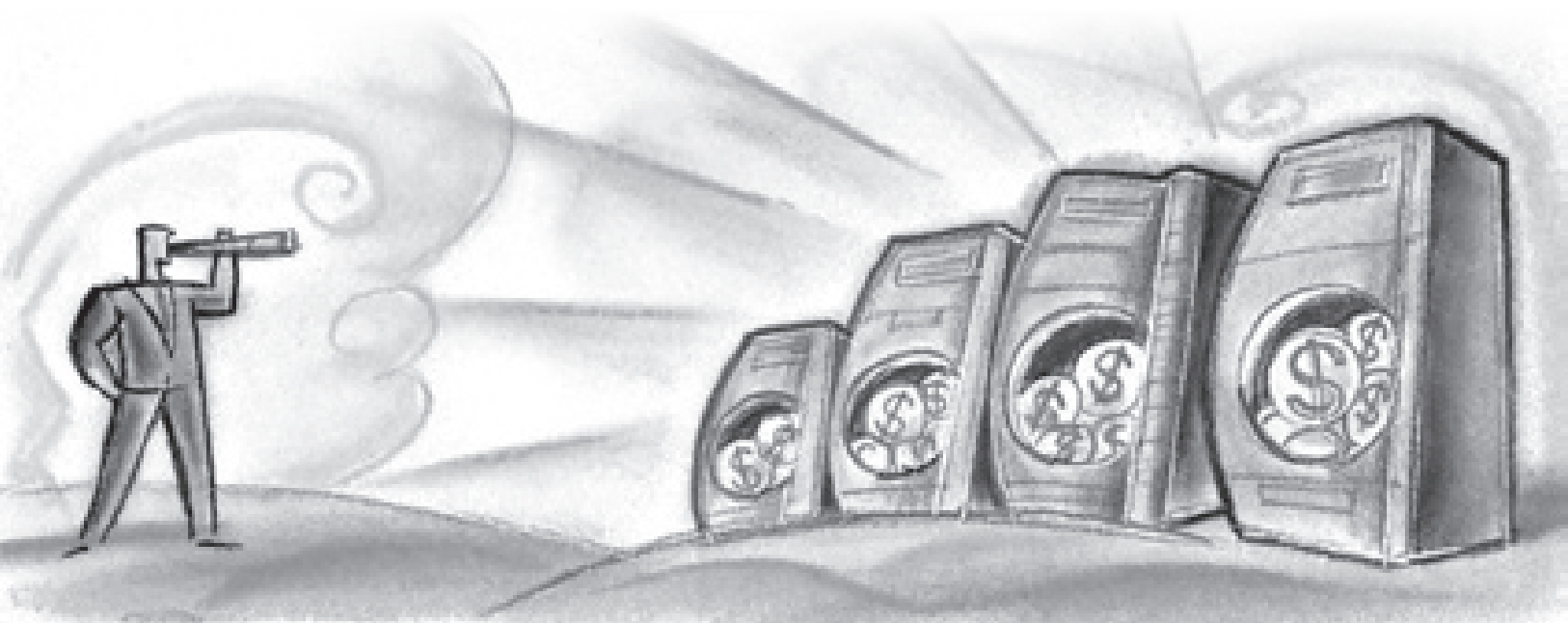
آشکار سازد. کنترل داخلی در بنگاه‌های اقتصادی یکی از عوامل اصلی است که مدیریت را یاری می‌نماید؛ که بر تمام عملیات و سیاست‌های واحد خود حکومت داشته باشد. کنترل داخلی، فرایند یافتن اطمینان منطقی از انطباق رویدادها و فعالیت‌های بنگاه‌های اقتصادی با اهداف و برنامه‌ها می‌باشد. به عبارت دیگر، کنترل‌های داخلی شامل کلیه اقداماتی است که توسط مدیریت برای اطمینان منطقی از اجرای صحیح امور و مطابقت با مقررات، سیاست‌ها و برنامه‌های سازمان‌ها و موسسات می‌باشد. از نظر حساب‌رسان مستقل و بازرسان، نظام کنترل داخلی اهمیت بسیار زیادی را دارا می‌باشد. به‌طوری که، کیفیت کنترل داخلی بیش از سایر عوامل در تعیین تعداد نمونه‌های انتخاب شده برای رسیدگی و کسب شواهد لازم به منظور اظهار نظر حرفه‌ای تاثیر دارد. براساس استاندارد حسابرسی شماره یک

از حرفه و میزان هماهنگی یا همخوانی حرفه با آنها را مورد بررسی و توجه قرار داد.

مسئولیت حسابرس

مطالعات و بررسی‌های انجام شده به وسیله کمیته بلوریون (Blue Ribbon Committee) و مستخرجه از گزارش‌های (green burry) درباره بهبود اثربخشی کمیته حسابرسی نشان داد که به منظور راهبری موسسات و سازمان‌ها جهت کسب موفقیت با توجه به تغییرات اساسی سال‌های اخیر در قلمرو پیدایش عرصه‌های جدید کسب و کار، نوآوری پایان ناپذیر فن‌آوری، توسعه تجارت و تشدید رقابت آثار چشمگیر فن‌آوری اطلاعات در گستره کنترل‌ها انکارناپذیر می‌باشد. برای بقای سازمان‌ها در شرایط موجود، باید تفکر برقراری نظام کنترل و سنسجش عملکرد، جایگاه خود را

و سایر قوانین موضوعه و همچنین حوزه‌ی مسئولیت‌های اجتماعی نظیر رفاه اجتماعی و شفاف‌سازی مبادلات قرار دارد. آقای گلین (Glynn)، مدیر فنی انجمن حسابداران رسمی امریکا (AICPA) در همین زمینه می‌گوید: "اگر موسسات حسابرسی، کشف تقلب را به عنوان مرکز ثقل خدمات خود قرار ندهند نه تنها با خطر از بین رفتن اعتبار خود روبرو خواهند بود بلکه بقای آنها نیز به خطر خواهد افتاد." در واقع از آن‌جا که یکی از مهمترین ویژگی‌های حرفه حسابرسی، همانند بسیاری از حرفه‌ها، ویژگی ارائه خدمت به جامعه است و بقای آن نیز در گرو توانایی برآوردن خواسته‌هایی است که جامعه از وی انتظار دارد. بنابراین، باید با تغییر در خواسته‌ها و یا اهمیت آنها، حرفه حسابرسی نیز خود را با آنها هماهنگ سازد. برای پاسخ به این پرسش نیز باید سیر تحولات خواسته‌های جامعه

داشته باشند.

• **کاهش جریمه‌های دولتی؛** براساس اطلاعات ارائه شده در امریکا، شرکت‌ها از طریق جدیت در به کارگیری برنامه‌هایی که مانع انحراف از قوانین می‌شود تا چهل درصد کاهش در جریمه‌ها خواهند داشت.

انتظارات عمومی از حسابرسان به‌عنوان ناظران امین بازار سرمایه برای کمک به کشف تقلب

برخورد حسابرسان با تقلب موضوع جدیدی نیست و استانداردهای حسابرسی نیز به صراحت به آن اشاره کرده‌اند. براساس استاندارد حسابرسی شماره یک امریکا، حسابرس باید به اطمینان معقولی مبنی بر عاری بودن صورت‌های مالی از تحریف بااهمیت ناشی از اشتباه و یا تقلب دست یابد. در مقدمه مجموعه نه استاندارد منتشر شده توسط هیئت استانداردهای حسابرسی امریکا (ASB) نیز به این مورد اشاره کرده و اعلام میدارد که پس از گذشت چندین سال، سرانجام، مسئولان مالی، موسسات بزرگ حسابداری و اعضای کنگره توجه خود را به کیفیت

نیز قابل اندازه‌گیری نخواهد بود تخمین دقیق میزان هزینه تقلب و مصداق‌های آن معمولاً امری مشکل است. با این حال و بر مبنای تخمینی احتیاط‌آمیز، هزینه تحمل شده از سوی سازمان‌ها براساس گزارش سالانه انجمن بازرسان تقلب حدود پنج درصد درآمد سالانه و یا بیش از چهارصد میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ بوده است. لازم به یادآوری است که در این محاسبه، هزینه‌های غیرمستقیم دیگری همچون هزینه‌های قانونی، حسابداری، بیمه و هزینه از دست رفتن بهره‌وری ناشی از استخدام و اخراج کارکنان در نظر گرفته نشده است.

افزون براین، براساس بررسی انجمن حسابداران رسمی امریکا در سال ۲۰۰۲، می‌توان منافع دیگری به شرح زیر برای یک سازمان و از طریق به کارگیری برنامه‌ها و کنترل‌های قوی جهت جلوگیری و ممانعت از تقلب، منظور کرد:

• **افزایش ارزش بازار؛** براساس بررسی انجام شده در امریکا از طریق تغییر اعمال حاکمیت بد به خوب، شرکت‌ها می‌توانند بین ده تا دوازده درصد افزایش در ارزش بازار خود

امریکا (SAS1) حسابرس مسئولیت برنامه‌ریزی و اجرای حسابرسی را برعهده دارد، تا به شکلی معقول اطمینان یابد که صورتهای مالی، عاری از تحریف با اهمیت ناشی از اشتباه و یا تقلب است. بنابراین، با وجود مسئولیت حسابرس در کشف و افشای تقلب در گذشته، دلایلی به شرح زیر را می‌توان برای این ادعای گلین و در این زمان، ارائه کرد:

• افزایش اهمیت تاثیر تقلب و مصداق‌های آن، از جمله فساد مالی، پول‌شویی و رشوه بر اقتصاد جوامع و در نتیجه، نیاز روزافزون به برخورد با آنها،
• درخواست از حسابرسان برای کمک به کشف مصداق‌های تقلب، و
• ناتوانی حسابرسان در رسیدگی‌های مناسب و کافی برای کشف تقلب‌های بااهمیت در صورت‌های مالی.

افزایش اهمیت تقلب و مصداق‌های

آن

از آن‌جا که بسیاری از تقلب‌ها و سوءاستفاده‌ها کشف نمی‌شوند و همه موارد کشف شده نیز افشا نمی‌شوند و افزون بر این، تاثیر مالی اقدامات مجرمانه

گزارشگری مالی و حسابرسی مستقل معطوف داشته و به همین خاطر، اعضای هیئت استانداردهای حسابرسی، برای پرداختن به خواسته مذکور و تغییر در انتظارات جامعه از نقش و مسئولیت‌های حسابرسی مستقل تعداد نه استاندارد را در چهار دسته تدوین کرده‌اند که براساس اهمیت آن‌ها، اولین دسته با عنوان «مانعت از تقلب و اقدامات غیرقانونی» ارائه شد اما با وجود همه این گونه کوشش‌ها، نمونه ضعف‌های گزارشات حسابرسی در مورد شرکت‌هایی که در نمایه تقلبات مشهور جهانی ذکر شده، هیئت استانداردهای حسابرسی را مجبور به تدوین استاندارد حسابرسی (SAS99) کرد که براساس آن حسابرس باید:

- تأکید بیشتری بر روی تردید حرفه‌ای داشته باشد. به این معنا که به جای فرض بر صداقت و درستی مدیریت (استاندارد شماره ۵۶)، گروه حسابرسی باید به صورت گروهی و در ابتدای هر کار حسابرسی، با نحوه وقوع تقلب درگیر شود و برای آن راه‌حل گروهی پیدا کند. در این ارتباط حسابرسی باید شک و تردید حرفه‌ای را

سرلوحه کار خود قرار دهند.

- به گردآوری اطلاعات از طریق پرس و جوهای کامل‌تری از مدیریت، نتایج ناشی از روش‌های تحلیلی، در نظر گرفتن عوامل ریسک‌زا و سایر موارد برای ارزیابی ریسک تقلب اقدام کند.

- آزمون‌های کارآمدتر و متمرکزتری را انجام دهد.

- توانایی مدیریت در برخورد با کنترل‌های داخلی شرکت را مورد توجه خاص قرار دهد.

- احتمال تقلب را در ارزیابی‌های خود در نظر بگیرد،

- تقلب‌های کشف شده را به بخش‌های کلیدی گزارش کند.

در واقع، این استاندارد برای مقابله با ایرادها و شکایات مطروحه علیه حرفه حسابرسی و ناتوانی آن در کشف تقلب‌های عمده چند سال اخیراً و جلوگیری از کاهش اعتبار حرفه، و به منظور رهنمودهای اجرایی برای افزایش کیفیت گزارشات حسابرسی در جهت کمک به جلوگیری از تقلبات و افشای آن‌ها ارائه شد اما از آنجا که متقلبین با استفاده از مشاوران کار آزموده شامل وکلای برجسته حقوقی و حسابرسیان

حرفه‌ای درگیر در تقلب، معمولاً نزدیکتر از حسابرسیان شرکت هستند و با توجه باینکه شرکت‌های درگیر تقلب همچون شرکت مدوف از حسابرسی بی‌نام و نشان و فاقد تجربه کافی (مقایسه شود با تغییر حسابرسیان در بنگاه‌های بزرگ کشور در سه ساله اخیر) استفاده می‌کنند کماکان حجم تقلبات کشف نشده گسترده می‌یابد که این موضوع ثابت می‌کند ریسک تقلب هیچ‌گاه صفر نمی‌شود و هیچ بنگاه اقتصادی در برابر آن مصون نیست.

در رابطه با کشور ایران، متأسفانه پژوهشی که نشان‌دهنده برآوردی از میزان هزینه‌های تقلب و مصداق‌های آن در ایران باشد علی‌رغم اذعان عمومی به نهادینه شدن فساد، مشاهده نشده و عموماً ترجیح داده می‌شود که در این مقوله تحقیقی صورت نگیرد یا به پرسشنامه‌ها پاسخ درست داده نشود به طوری که علی‌رغم کشف پرونده‌های عظیم فساد و تقلب هیچگونه آمار رسمی و غیررسمی در این ارتباط ارائه نمی‌گردد و حتی در برخی موارد رسماً اعلام می‌شود که شاخص فساد و تقلب در ایران در کمترین حد ممکن است. اما

می‌توان شواهد دیگری را ارائه نمود که تا اندازه‌های نشان‌دهنده اهمیت موضوع در ایران است از جمله، بر مبنای شاخص بین‌المللی فساد مالی در بین ۱۷۸ کشور مورد بررسی به وسیله سازمان شفاف‌سازی بین‌المللی در سال ۲۰۱۰، ایران رتبه ۱۴۶ را به خود اختصاص داده است. به این معنا که از لحاظ رتبه‌بندی

شناسایی معاملاتی که اهداف رشوه خواری برای مقامات دولتی دارد، آموزش‌های کاربردی خاص برای مبارزه با پول‌شویی، کشف پرداخت‌های نامشروع که از منابع بنگاه‌های اقتصادی تامین شده‌اند، بررسی روابط استخدامی افراد مشکوک و یا مجهول‌الهویه که در بنگاه‌های اقتصادی به آن‌ها پرداخت‌هایی

و اشتباه را از وظایف اصلی مدیران واحد مورد رسیدگی می‌داند اما در بخش (۲۰) استانداردهای حسابرسی تاکید دارد که «هدف حسابرسی صورت‌های مالی این است که حسابرس بتواند درباره انطباق صورت‌های مالی تهیه شده از تمام جنبه‌های بااهمیت، با استانداردهای حسابداری اظهار نظر کند.

حسابرسی انجام شده طبق استانداردهای حسابرسی به‌گونه‌ای طراحی می‌شود که از نبود تحریف بااهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه در صورت‌های مالی، اطمینانی معقول بدست آید». - صفحه ۶۶ استانداردهای حسابرسی چاپ سال ۱۳۸۶.

با چنین اوصاف و شرحی حداقل انتظاراتی که از حسابرسان در چارچوب مبارزه با تقلب و فساد می‌رود عبارتند از:

- بررسی دقیق کاهش غیرمترقبه حساب‌های دریافتی از طریق سوخت مطالبات و وصول مطالبات خارج از صورت‌های مالی.

- دریافت صورت‌حساب‌های غیرواقعی Over-invoice و خروج وجه از شرکت و زد و بند مقامات شرکت با فروشندگان.

- واگذاری مناقصات بدون تشریفات مناقصه و برخلاف روش‌های مرسوم و متداول قانونی و یا واگذاری مناقصات با زد و بند.

- تعدیل مبلغ قراردادهای به طوری که مبالغ تعدیل بیش از مبلغ اولیه قرارداد باشد.

- خرید کالاها و خدمات به قیمت بیشتر از قیمت عادلانه بازار و فروش کالاها و خدمات به قیمتی کمتر از قیمت عادلانه بازار.

- پرداخت وجه از شرکت به اشخاص یا نهادهایی که در ارتباط با فعالیت شرکت نمی‌باشند.

در مورد وجود یکی از مصداق‌های تقلب، یعنی فساد مالی، ایران در بین ۱۷۸ کشور در مرتبه ۱۴۶ قرار گرفته است.

وظایف حسابرسان در مبارزه ضد فساد شامل (تقلب و پول‌شویی)
• بررسی معاملات مشکوک،

تحت عناوین حقوق یا حق‌الزحمه یا حق‌المشاوره پرداخت می‌شود اما عملاً هیچگونه خدمتی به بنگاه ارائه نمی‌دهند.

- به‌رغم آنکه استانداردهای حسابرسی به ویژه SAS ۹۰ و یا استاندارد حسابرسی بخش ۲۴ ایران مسئولیت اصلی پیشگیری و کشف تقلب

• خرید سهام با قیمتی بالا و بلافاصله با مدت کمی فاصله فروش آن به قیمت کمتر و یا بالعکس.

• واگذاری امتیاز فروش کالا یا خدمات بصورت انحصاری به افراد خاص (معمولاً چک‌های این نمایندگی‌ها در موعد مقرر وصول نمی‌شود و یا در موعد مقرر به حساب منظور نمی‌شود - استمهال انحصاری)

• بررسی معاملاتی که بدون هیچ دلیل تجاری از طریق واسطه انجام می‌گیرد.

• معرفی مشتریان خاص بوسیله یک همکار یا یک موسسه مالی خارجی مستقر در کشوری که به تولید و قاچاق مواد مخدر و اسلحه و حفظ اسرار بانکی شهرت دارد (سوییس و مناطق بهشت مالیاتی)

• بروز تغییرات غیرعادی در

حساب‌های متعارف و الگوهای معاملاتی.

• انجام معاملاتی که تعیین هویت طرفین معامله مشکل باشد.

• انجام معاملات ارزی با حجم بالا و در شکل نامتعارف.

• وجود معاملات گسترده پولی با یک مشتری که با موضوع فعالیت وی مغایرت داشته باشد.

• فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC)، وظیفه اصلی حسابرسان در رابطه با مبارزه با پول‌شویی، به‌کارگیری نظارت ریسک محور از یکطرف و شناسائی مشتریان از طرف دیگر می‌داند. در این زمینه حسابرسان می‌توانند از طریق وب گاه روزنامه رسمی ایران نسبت به احراز هویت اولیه اشخاص حقوقی اقدام نمایند.

• زنجیره‌ای ایجاد پول شویی از

دیدگاه فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC) شامل فقدان یک محیط نظارتی قوی و نبود صداقت و درستی روسا و مدیران ارشد (شایسته سالاری) و همچنین نبود یک برنامه پذیرش حسابرسی مرتبط، مستقل و داخلی پیرامون نبرد با پول‌شویی است.

فراموش نکنیم به رغم آنکه در حسابرسی مالی «اصل اهمیت» محور گزارشگری است در مبارزه با پول‌شویی اصل اهمیت در زمینه افشای موارد مشکوک به پول‌شویی حاکم نبوده و پول‌شویی بدون توجه به میزان منافع حاصله باید گزارش شود.

در قانون مبارزه با پول‌شویی موسسات حسابرسی مجاز نیستند هرگونه اخطار یا رهنمودی به مشتری بدهند که وی متوجه تحت پیگیری بودن شود، این امر جرم محسوب می‌شود.

منابع

- ۱- سوئیس بزرگترین مرکز تطهیر پول جهان، تالیف دکتر سید مهدی صحرائیان
 - ۲- جنایات سازمان یافته فراملی، تالیف دکتر صادق سلیمی
 - ۳- تطهیر درآمدهای ناشی از جرم پول شویی، محمد موسوی مقدم
 - ۴- گزارش ویژه پول‌شویی سازمان بورس اوراق بهادار
 - ۵- تاریخ مافیا انتشارات شیرازه
 - ۶- بازشناسی عارضه فساد مالی موسسه نشر جهاد دانشگاهی
 - ۷- دولت، فساد و فرصت‌های اجتماعی، ترجمه حسین راغفر
 - ۸- طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پول‌شویی (۱۲ جلد) مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
 - ۹- گزارش ویژه جرم پول‌شویی مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
 - ۱۰- مقاله تحقیقی سیر پول‌شویی در ایران ناشر: روزنامه آسیا- روزنامه امور اقتصادی و دارایی غلامحسین دونانی
 - ۱۱- پول‌شویی در بوته نقد، روزنامه اخبار اقتصاد و دارایی شماره ۹
 - ۱۲- روزنامه خراسان، مقاله تحقیقی پول‌شویی گزارشگر: مهری بمانی
 - ۱۳- پول کثیف، مجله اقتصاد ایران آبان ماه ۱۳۸۰
 - ۱۴- فساد مالی در جهان عرب، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۴۵
 - ۱۵- مبارزه با فساد مالی در جهان، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۳۳
 - ۱۶- مبارزه واقعی با فساد مالی، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۳۹
 - ۱۷- پولهای تقلبی بحرین و سرویسه‌های مخفی ایران، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۷
 - ۱۸- صداقت و فساد مالی، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۴۰
 - ۱۹- جلوی فساد مالی را بگیرد، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۳۸
 - ۲۰- فساد مالی در روسیه، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۱۸
 - ۲۱- مبارزه کشورهای صنعتی با فساد مالی، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۲۸
 - ۲۲- پولهای نامشروع، مجله ترجمان اقتصادی شماره ۲۰
 - ۲۳- پول‌شویی در بانک‌های دویی، مجله اقتصاد ایران آبان ۸۰
 - ۲۴- اقتصاد سایه‌ای و اشکال آن، مجله جامعه سالم شماره ۴
 - ۲۵- تطهیر پول و نظام مالی بین‌المللی، مجله اقتصادی شماره ۱۱
- 26-Fraudulent Financial Reporting: 1998-2007 — An Analysis of U.S. Public Companies (2010)